

< Fundacja
im. prof. Mojżesza Schorra

„Odrodzenie języka hebrajskiego”

*Różne drogi do współczesnego hebrajskiego
– jak tworzą nowe słowa
i pojęcia*

wykładowczynie: Magdalena Sommer

Wykłady wyrażają jedynie poglądy
autora i nie mogą być utożsamiane
z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i
Administracji.

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW

MINISTRA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

cykl 6 wykładów

"Odrodzenie języka hebrajskiego"

„Odnowa” hebrajskiego

Nowe słowa, wprowadzane do hebrajskiego, określane są jako חידושים / chiduszim albo חידושי שפה / chiduszej safa – „nowości”.

Z kolei ludzie, którzy je wymyślali to מחדשים / mechadszim. Od czasownika לחדש / lechadesz – odnawiać.

Występuje także pojęcie מחייה / mechaje – ten, kto odradza hebrajski.

Klasyczne źródła

Hebrajski współczesny czerpie bardzo wiele z poprzednich epok – z Biblii, Talmudu, literatury średniowiecznej.

Ok. 22% współczesnego słownictwa tworzy słownictwo biblijne.

Należą do niego słowa, opisujące podstawowe pojęcia: ארץ, בית, איש - człowiek, dom, ziemia, podstawowe czasowniki, przyimki i wiele innych.

Hebrajski biblijny współcześnie

Wiele słów biblijnych jest używanych jednak w innym znaczeniu, a niekiedy wręcz ich pierwotne znaczenie zostało zatarte.

Inne istnieją we współczesnym hebrajskim, lecz należą do „wysokiego” rejestru.

Synonimy

Często zdarzało się, że słowom, będący synonimami, lecz pochodzącym z różnych epok nadawano różne znaczenie.

Na przykład biblijny ילד / jeled i słowo z Talmudu תינוק / tinok. Dziś „tinok” to „niemowlę”.

Albo biblijny מלאך / malach – który oznaczał „posłańca”, i שליח / szalijach – słowo, które go zastąpiło, a „malach” używany jest w znaczeniu zawężonym, jako „anioł”.

Jeszcze o synonimach...

Inne słowa, będące synonimami z różnych epok, są wciąż używane w tym samym znaczeniu, lecz wskazują na różnice w stylu.

Jak biblijne שמש / szemesz – słońce, i jego odpowiednik חמה / chama, albo ירח / jareach – księżyc, i talmudyczne לבנה / lewana. Słowa biblijne są używane w hebrajskim potocznym, a talmudyczne – w wysokim i literackim.

Ale niekiedy bywa też na odwrót ◀◀ Jak na przykład słowa קץ / kec – „koniec” i סוף / sof.

Aramejski

Także język aramejski, dobrze znany Żydom, studiującym w jesiwiu Gemarę, miał wpływ na hebrajski w ogóle, i także na hebrajski współczesny.

Używane do dziś słowa aramejskie to np. תיקו / teko lub teku – w znaczeniu „remis”, powszechnie używane טר / tra – przeciwnie.

Zapożyczenia

W hebrajskim istnieje wiele zapożyczeń, z języków, z którymi Żydzi mieli kontakt przez wieki – niemieckiego, angielskiego, ale też np. arabskiego czy tureckiego.

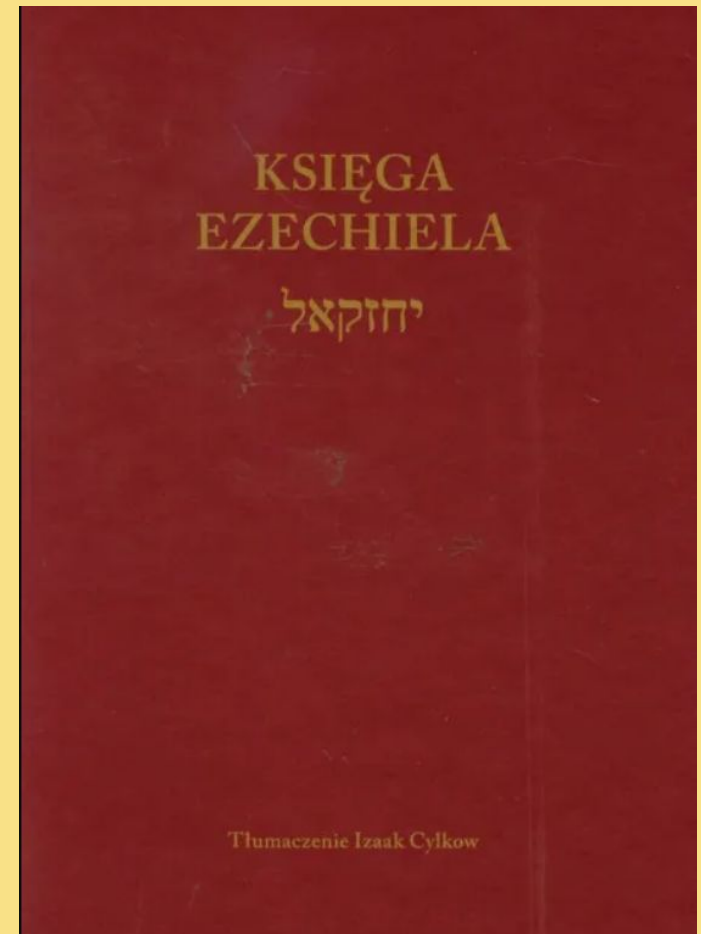
Niektóre z nich używane są tylko w slangu – jak „bardak” z rosyjskiego, albo „balagan”.

Niekiedy mają one w hebrajskim inną wymowę jak angielskie „penalty” – „pendel”.

Tłumaczenie słów

Tu także wykorzystywano inne języki – w ten sposób powstało współczesne użycie słowa לשמל / chaszmal, które pojawia się w Starym Testamencie tylko raz, w księdze Ezechiela. W Septuagincie tłumaczy się je na grecki jako „elektron”.

Tłumaczenia - kalki

W wielu przypadkach tłumaczenie jest po prostu kalką słowa, lub wyrażenia w innym języku.

Jak גן ילדים / gan jeladim – przedszkole, z niemieckiego „kindergarten”; lub בית חולים / bejt cholim – szpital, także z niemieckiego „krankenhaus”.

Nieudane pomysły

Nie wszystkie tego typu wczesne tłumaczenia się przyjęły.

Były to często formy stworzone na bazie konstrukcji „smichut”, które zastąpiono innymi, prostszymi i krótszymi wyrażeniami.

Tak było np. z רכב ברזל / rechow barzel – zastąpionym przez רכבת / rakewet – pociąg kolej;

Albo ציור אור / cijur or – dosłownie „obraz światła”, czyli fotografia.

Zastąpiło je słowo צילום

Podobieństwo fonetyczne

Niekiedy znaczenie starego słowa było zmieniane całkowicie.

Tak stało się ze słowem מכונה / mechona, które występuje już w Biblii, w znaczeniu „podstawa, fundament”.

W okresie Haskali nadano mu nowe znaczenie: „maszyna”, wyłącznie w oparciu o podobieństwo fonetyczne.

Inne przykłady to כבל / kewel, dziś „kabel”, lub שלט / szelet, dziś „szyld”.

Połączenia

Już Eliezer Ben Jehuda wykorzystywał także metodę połączeń „podstaw” istniejących słów, tworząc takie nowe słowa jak חידק / chajdak – drobnoustrój, bakteria, powstały z połączenia elementów חי / chaj – żywy, żyjący, oraz דק / dak – drobny, malutki.

Jego syn, Itamar, wymyślił słowo רמקול / ramkol – megafon, od słów רם / ram – wysoki, donośny, i קול / kol – głos.

Eliezer Ben Jehuda i jego syn nie byli jedynymi odnowicielami.

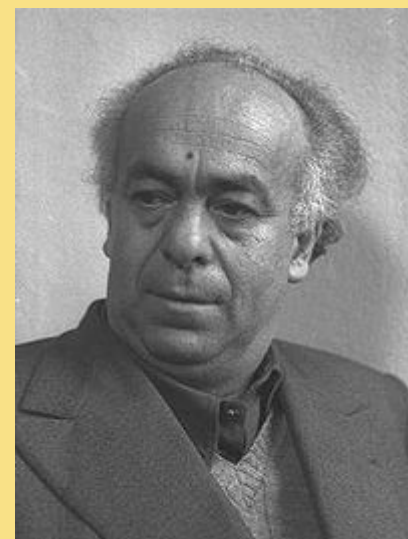
Nowe słowa wprowadzali też do hebrajskiego poeta Chaim Nachman Bialik, Jechiel Pines (który między innymi stworzył słowo „agwanija”, odrzucone przez Ben Jehudę, oraz „szaon”), Josef Klauzner, Awraham Szlonski i

**Chaim Nachman
Bialik**

**Josef
Klauzner**

**Awraham
Szlonski**

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ :)

Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra
ul. Twarda 6, 00-105 Warszawa

mail: schorr@jewish.org.pl
tel.: 22 620 34 96

Nasza strona: www.schorr.pl

zapraszamy na kursy hebrajskiego:

**PROJEKT DOFINANSOWANY
ZE ŚRODKÓW MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I
ADMINISTRACJI**